

Religion or More? An Ethnographic Study on the Role of Islam in Belgian Prisons and its Impact on Muslim Men's Lives

Elias Woodbridge

Abstract:

English: This dissertation investigates how Islam is practised, interpreted and transformed within the carceral context of Belgian prisons. Using a multi-method approach that combines critical discourse analysis, ethnographic fieldwork, co-constructive research and in-depth interviews, it examines how national policy discourses, institutional frameworks and individual experiences intersect to shape the religious lives of incarcerated Muslim men. In doing so, the study contributes to broader debates on racialisation, lived religion, prison masculinities, religious trajectories and coping. The analysis begins by tracing two decades of Belgian parliamentary discourse to reveal how Islam has become increasingly associated with radicalisation and terrorism. This persistent coupling reflects and reproduces racialised security logics that frame Islam as a threat, shaping both public perception and carceral policy. In contrast to these dominant narratives, the study explores how Islam is lived behind bars, starting with a co-constructive ethnography of a prison writing group during Ramadan. Here, religious practice emerges as a space for spiritual reflection, emotional resilience and interreligious solidarity, contesting securitised assumptions about Muslim religiosity in prison. Next, this dissertation moves on to the ethnographic research. It offers a reflexive account of ethnographic research conducted in two Flemish prisons, critically examining how institutional restrictions, researcher identity and relational dynamics influence the production of knowledge in carceral settings. Further, it provides a systematic mapping of Islamic religious facilitation in two prisons. Drawing on perspectives from both staff and incarcerated individuals, the analysis exposes the tensions and ambiguities that underpin the governance of religious diversity. Turning to the lived experiences of incarcerated people, the study identifies four recurring patterns in the religious trajectories of 40 Muslim men: rediscovering Islam, deepening religious commitment, orienting faith toward the future and experiencing crises of belief. These trajectories highlight prison as a space of spiritual transformation shaped by personal histories and structural conditions. Finally, the dissertation explores Islam as a coping resource, showing how it provides inner strength, emotional grounding and religious orientation amid the hardships of incarceration. It shows that while political and public discourses predominantly portray Islam in prison as a potential driver of radicalisation, it can instead serve as a meaningful resource for individuals to make sense of their situation and persevere in the face of adversity. By centring the voices of incarcerated Muslims and situating their experiences within broader political and institutional contexts, this study challenges the prevailing framing of Islam solely as a potential security threat. It instead positions Islam as a complex, relational and dynamic force that can reconfigure identities and support both psychological and social well-being. The dissertation offers policy recommendations aimed at fostering more equitable and inclusive approaches to religion in prison governance. It provides a critical and empirically grounded contribution to the sociology of religion, political and social sciences, prison studies, criminology, masculinity studies and Islamic studies.

Nederlands: Dit proefschrift onderzoekt hoe islam wordt beoefend, geïnterpreteerd en getransformeerd binnen de detentiecontext van Belgische gevangenen. Aan de hand van een meervoudige methodologische benadering die kritische discoursanalyse, etnografisch veldwerk, co-constructief onderzoek en diepte-interviews combineert, wordt onderzocht hoe nationale beleidsdiscoursen, institutionele kaders en individuele ervaringen samenkomen en vormgeven aan het religieuze leven van moslimmannen in detentie. Op die manier draagt de studie bij aan bredere debatten over racialisering, geleefde religie, masculiniteit in detentie, religieuze trajecten en coping. De analyse begint met een onderzoek naar twee decennia aan discours binnen de Kamer van Volksvertegenwoordigers en toont aan hoe islam steeds vaker wordt geassocieerd met radicalisering en terrorisme. Deze hardnekkige koppeling weerspiegelt en versterkt geracialiseerde veiligheidslogica's die islam bestempelen als een bedreiging, wat invloed heeft op zowel het publieke discours als het gevangenisbeleid. In contrast hiermee verkent de studie hoe Islam werkelijk wordt beleefd binnen de muren van de gevangenis, te beginnen met een co-constructief artikel van een schrijfgroep over de ramadan. Hier komt religieuze praktijk naar voren als een middel voor spirituele reflectie, emotionele veerkracht en interreligieuze solidariteit, wat indruist tegen gesecuritiseerde aannames over islamitische religiositeit in detentie. Vervolgens gaat het proefschrift dieper in op het etnografische onderzoek in twee Vlaamse gevangenen. Het biedt een reflexieve analyse van hoe institutionele beperkingen, de identiteit van de onderzoeker en relationele dynamieken de kennisproductie in detentie beïnvloeden. Daarnaast brengt het de islamitische religieuze voorziening in twee gevangenen in kaart. Op basis van de perspectieven van zowel personeel als personen in detentie, worden de spanningen en ambiguïteiten blootgelegd die het beheer van religieuze diversiteit kenmerken. In de laatste hoofdstukken richt het onderzoek zich op de geleefde ervaringen van islamitische mannen in detentie. Vier terugkerende patronen in religieuze trajecten worden geïdentificeerd: het herontdekken van de islam, religieuze verdieping, geloof gericht op de toekomst en crisis van geloof. Deze trajecten tonen hoe detentie een ruimte van spirituele transformatie kan zijn, gevormd door persoonlijke geschiedenissen en structurele omstandigheden. Tot slot onderzoekt het proefschrift Islam als bron van coping en toont hoe het geloof innerlijke kracht, emotionele houvast en morele oriëntatie biedt in de harde realiteit van detentie. Het laat zien dat, hoewel politiek en publiek discours de islam in detentie vaak voorstellen als een potentiële voedingsbodem voor radicalisering, het geloof ook kan functioneren als een betekenisvolle hulpbron die mensen in staat stelt hun situatie te begrijpen en stand te houden in het aangezicht van tegenspoed. Door de stemmen van moslims in detentie centraal te stellen en hun ervaringen te situeren binnen bredere politieke en institutionele contexten, daagt dit onderzoek het dominante veiligheidsdiscours rond islam uit. In plaats daarvan positioneert het Islam als een complexe, relationele en dynamische kracht die identiteiten kan hervormen en zowel psychologisch als sociaal welzijn kan ondersteunen. Het proefschrift eindigt met beleidsaanbevelingen die gericht zijn op meer rechtvaardige en inclusieve benaderingen van religie binnen het gevangeniswezen. Het levert een kritisch en empirisch onderbouwde bijdrage aan de sociologie van religie, de politieke en sociale wetenschappen, gevangenisstudies, criminologie, masculiniteitsstudies en islam studies.